

Van Hottentottententoonstellingsansichtskartendatabankstelsel tot cultureel-erfgoedgemeenschapsvorming. Hoe foto's en netwerken verrijkt erfgoed kunnen worden ...

Dr. Marc Jacobs
FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
www.faronet.be

Over het samenspel tussen cultuur – in het bijzonder erfgoed – en gemeenschapsvorming is de voorbije jaren al veel gepubliceerd, zowel in binnen- als in buitenland. Naast projecten rond monumenten en landschappen, musea en tentoonstellingen, mag hierbij heel speciaal gewezen worden op projecten rond cultuur van alledag en daarop afgestemde methodes en bronnenreeksen (mondelijke geschiedenis, foto- en filmmateriaal, ...), die gemeenschapsvormende functies lijken te kunnen vervullen. Een goede en inspirerende campagne en uiteindelijk ook verzamelbundel is *Alledaags is niet gewoon. Onderzoeksrapport over de maatschappelijke meerwaarde van projecten rond actuele volkscultuur in Vlaanderen (2002)* (gratis te downloaden op de website van de Koning Boudewijnstichting: <http://www.kbs-frb.be/>). Dat soort concepten en ideeën hebben ook impact op het beleid in Vlaanderen. Zo kan een lijn getraceerd worden van de inspiratiebronnen van de net genoemde campagne en de ontwikkelingsgerichte projecten van de Vlaamse gemeenschap.

De kaderconventie van de Raad van Europa over de waarde van cultureel erfgoed (27/10/2005, bijgenaamd de conventie van Faro) kan beschouwd worden als een synthesesetext van een hele reeks recente ontwikkelingen, inzichten en uitdagingen (zie http://www.faronet.be/files/pdf/pagina/Conventie_Faro_2005_English.pdf). Zoals het past voor een internationale conventie die overal in Europa, in zeer diverse omstandigheden, moet worden toegepast, zijn de begrippen en suggesties vaak abstract, open en verder inkleurbaar gehouden. Dit geldt al helemaal voor het concept “heritage community”, voorgesteld in artikel 2b van deze conventie. In de memorie van toelichting bij de conventie van FARO staat de volgende interessante omschrijving: “*The concept of heritage community is treated as self-defining: by valuing and wishing to pass on specific aspects of the cultural heritage, in interaction with others, an individual becomes part of a community. A heritage community is thus defined as a variable geometry without reference to ethnicity or other rigid communities*” (<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/199.htm>, Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society, Explanatory Report.). Het begrip cultureel-erfgoedgemeenschap in het Vlaamse cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008 varieert licht (maar daarom niet minder significant) van de Faro-kaderconventie: “een gemeenschap die bestaat uit organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed of specifieke aspecten ervan, en die het cultureel erfgoed of aspecten ervan door publieke actie wil behouden en doorgeven aan toekomstige generaties.”

Binnen het decretale kader en het daardoor aangestuurde veld op Vlaams niveau heeft het begrip “cultureel-erfgoedgemeenschap” een heel specifieke, operationele betekenis, in het bijzonder in combinatie met het idee van een cultureel-erfgoedorganisatie. Een aantal van de impliciete kenmerken en elementen zijn echter ook in andere constellaties toepasbaar, ook in lokaal, intergemeentelijk en interprovinciaal erfgoedwerk. Er zijn diverse manieren om met dit begrip om te gaan. Naast het uitwerken van de relatie in een netwerkverband en afspraken tussen cultureel-erfgoedorganisatie en cultureel-erfgoedgemeenschap, kan het ook bijvoorbeeld geactiveerd worden via de notie van praktijkgemeenschappen. Denk daarbij onder meer aan de definitie van Etienne Wenger: “*Communities of practice are groups of people who share a concern, a set of problems, or a passion about a topic, and who deepen their knowledge and expertise in this area by interacting on an ongoing basis.*” (E. WENGER, R. MCDERMOTT en W. SNYDER, *Cultivating Communities of Practice: a Guide to Managing Knowledge*. Boston, Massachusetts, 2002, p.4.)

Beelden spelen een steeds belangrijker rol bij het toe-eigenen en diepgang geven van een leefomgeving. De manier waarop Westhoek Verbeeldt gebruik maakt van de databank is erg interessant en laat diverse toepassingen van het concept cultureel-erfgoedgemeenschap toe. Deze initiatieven en het potentieel ervan verdienen om op een ruimer methodologisch niveau bekeken te worden. Dit gebeurt aan de hand van bijdragen in de bundels Fiona CAMERON en Sarah Kenderdine, *Theorizing Digital Cultural Heritage. A critical discourse*, Cambridge, MA, MIT Press, 2007; Raphael Samuel, *Theatres of Memory. Volume 1: Past and Present in Contemporary Culture*, London; Verso, 1994 en Giovanni LEVI, *Le pouvoir au village. Histoire d'un exorciste dans le Piémont du XVIIe siècle*, Paris, Gallimard, 1985, met de inleiding van Jacques Revel, *L'histoire au ras du sol*, ibidem, pp. I-XXXIII. Dit illustreert niet alleen hoe door het inzetten op netwerken van mensen cultureel erfgoed kan verrijkt worden. Het is mogelijk te denken aan andere en diepgaande (sterk sociaal- of cultuurwetenschappelijk onderbouwde) erfgoedprojecten.